

Η νομική φύση της σχέσης απασχόλησης του κυβερνήτη πλοίου αναψυχής ο οποίος προσλαμβάνεται αποκλειστικά από τον εκναυλωτή ως σχέσης εξαρτημένης εργασίας ή σύμβασης έργου/παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών.

A. Νομικό πλαίσιο

- Νόμος 4256/2014, άρθρα 1 και 8 : Τα πλοία του ν. 4256/2014 κατά το άρθρο 1 και 8 επιτρέπεται να εκναυλώνονται χωρίς να υπηρετεί σε αυτά πλοίαρχος και πλήρωμα. Τη διακυβέρνηση των εν λόγω πλοίων αναψυχής αναλαμβάνει κυβερνήτης, κάτοχος τίτλου της ΥΑ 3342/13/2004 [ΦΕΚ 1330 Β/20.8.2004]. Η αναφερόμενη ΥΑ δεν ορίζει ειδικά επαγγελματικά προσόντα για το πρόσωπο του κυβερνήτη όταν διακυβερνά το πλοίο ως ασκών επάγγελμα.

- Νόμος 4504/2017, άρθρο 94 παρ.9 (έναρξη ισχύος από 1η Δεκεμβρίου 2017) : «*α. Πλοία αναψυχής με ολικό μήκος μέχρι και είκοσι τέσσερα (24) μέτρα επιτρέπεται να εκναυλώνονται, χωρίς να υπηρετεί σε αυτά πλοίαρχος και πλήρωμα. Τη διακυβέρνηση των πλοίων αναψυχής του προηγούμενου εδαφίου αναλαμβάνει κυβερνήτης, ο οποίος προσλαμβάνεται από τον εκναυλωτή και θεωρείται προσηθείς αυτού, όπως ειδικότερα προβλέπεται στο ναυλοσύμφωνο. Τα πλοία αναψυχής του πρώτου εδαφίου της παρούσας υποπαραγράφου με μεταφορική ικανότητας άνω των δώδεκα (12) επιβατών επιτρέπεται να εκναυλώνονται, μόνον όταν υπηρετεί σε αυτά πλοίαρχος και πλήρωμα, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 1 του πρώτου άρθρου του παρόντος νόμου.*».

B. Στις ανωτέρω διατάξεις δεν κατονομάζεται ρητά η προκύπτουσα ενοχική σχέση ανάμεσα σε κυβερνήτη και εκναυλωτή όταν αυτός αναλαμβάνει ως προσλαμβανόμενος του εκναυλωτή τη διακυβέρνηση του πλοίου. Επομένως,

η νομική φύση της σχέσης αυτής θα πρέπει να αναζητηθεί στις πραγματικές συνθήκες απασχόλησης, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του ΑΚ περί πρόσληψης και πρόστησης, στις οποίες παραπέμπει η διάταξη του άρθρου 94 του Ν.4507/2017.

Υπέρ της ερμηνείας της σχέσης εκναυλωτή με τον κυβερνήτη, ως **σχέσης εξαρτημένης εργασίας**, συνηγορεί καταρχήν η σαφής διατύπωση του νόμου 4504/2017, άρθρο 94 α'εδ. β', όπου ορίζεται ρητά ότι ο κυβερνήτης **προσλαμβάνεται** από τον εκναυλωτή, καθώς και του νόμου 4256/2014, στο Κεφάλαιο Α' αυτού (ορισμοί), όπου ορίζεται ρητά ως «Κυβερνήτης» το πρόσωπο που **προσλαμβάνεται** από τον ναυλωτή ή τον εκναυλωτή (...) και αναλαμβάνει τη διακυβέρνηση επαγγελματικού πλοίου αναψυχής.

Συνηγορούν επίσης **οι συνθήκες πραγματικής απασχόλησης** των κυβερνητών πλοίων αναψυχής, στις οποίες δεν απαντάται το στοιχείο της ελευθερίας και της πρωτοβουλίας εκ μέρους του κυβερνήτη ώστε να καθορίζει ο ίδιος τις συνθήκες εργασίας του, χωρίς να υπόκειται στον έλεγχο του εργοδότη.

Στην προσέγγιση της κλασικής μορφής απασχόλησης κυβερνητών σκαφών αναψυχής στην ελληνική τουριστική αγορά, παρατηρούμε ότι, ο πλοιοκτήτης (εκναυλωτής) ή ο ίδιος εκναυλώνει το πλοίο του ή συνήθως συνάπτει μία συμφωνία διαχείρισης του πλοίου του με ένα ναυλομεσίτη ή ναυτικό πράκτορα ή τουριστικό γραφείο, το οποίο στη συνέχεια (μέσω διαφημίσεων, καταχωρίσεων, ιστοσελίδων, εντύπων ή αγγελιών) προσελκύει τον ναυλωτή – πελάτη (συνήθως Έλληνα ή αλλοδαπό τουρίστα) που ενδιαφέρεται για τη μίσθωση του σκάφους (ναύλωση). Η συμφωνία μπορεί να αφορά στη ναύλωση του σκάφους χωρίς εργαζόμενο κυβερνήτη ή/και πλήρωμα ("**bareboat charter**") ή να συμπεριλαμβάνεται σε αυτήν και η προσφορά της εργασίας ενός κυβερνήτη ("**skippered charter**"), το οποίο είναι στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων, ένα πρόσωπο που υποδεικνύει στο ναυλωτή ο ναυλομεσίτης ή ο πλοιοκτήτης.

Υπό την ισχύ των διατάξεων του Ν.4256/2014, τα τρία μέρη (δηλ. εκναυλωτής, ναυλομεσίτης και ναυλωτής και όχι ο Κυβερνήτης) υπέγραφαν ένα ναυλοσύμφωνο, υπόδειγμα του οποίου περιλαμβάνεται στις διατάξεις της υπ' αριθμ. 3133.1/10229/2016 Υπουργικής Απόφασης, το οποίο όμως δεν περιλαμβάνει ειδική πρόβλεψη προσόντων για την **επαγγελματική απασχόληση Κυβερνήτη** ούτε διατάξεις σχετικές με το σχετικό δρομολόγιο ή την πορεία του σκάφους, το αντικείμενο της εργασίας του κυβερνήτη ή άλλες αντίστοιχες λεπτομέρειες, παρά μόνο τις εγγραφές: «Λιμένας/Χώρα παράδοσης του πλοίου» και «Λιμένας/Χώρα επαναπαράδοσης του πλοίου».

Στην πράξη, ο κυβερνήτης ακολουθούσε τις οδηγίες είτε του πλοιοκτήτη είτε του ναυλωτή σχετικά με τη χάραξη και το πρόγραμμα της διαδρομής εντός του χρονικού ορίου της ναύλωσης, τους προορισμούς του σκάφους, τον ελλιμενισμό του σε συγκεκριμένα σημεία που του υπεδείκνυαν και γενικά το σχεδιασμό του ταξιδιού, στο βαθμό βέβαια που αυτό επιτρέπεται από παράγοντες όπως οι καιρικές συνθήκες, η χωρητικότητα των λιμένων, η διάρκεια της ναύλωσης, η δυνατότητα και αντοχή των επιβαινόντων κ.ά.

Αυτό δεν άλλαξε με τις νέες διατάξεις του άρθρου 94 του Ν.4504/2017, παρά μόνο καθιερώνεται πλέον ως συστατικός ο έγγραφος τύπος της σύμβασης απασχόλησης του κυβερνήτη από τον εκναυλωτή (πλοιοκτήτη) και ορίζεται ρητά ότι ο κυβερνήτης προσλαμβάνεται από τον εκναυλωτή και θεωρείται προστηθείς αυτού, όπως ειδικότερα προβλέπεται στο ναυλοσύμφωνο. **Η σωρευτική διατύπωση των εννοιών της πρόσληψης και πρόστασης οδηγεί στο συμπέρασμα ότι στην συγκεκριμένη σύμβαση εργασίας συντρέχει το στοιχείο της εξάρτησης**, δεδομένου ότι το άρθρο 922 ΑΚ έχει εφαρμογή μόνο όταν εκείνος που προστήθηκε για την εκτέλεση ορισμένης υπηρεσίας, ο οποίος μπορεί να είναι μόνο φυσικό πρόσωπο και πρέπει να τελεί υπό τις διαταγές του προστήσαντος και σε σχέση εξάρτησης προς αυτόν, προξενεί ζημία σε τρίτο πρόσωπο.

Επίσης, το γεγονός ότι ο κυβερνήτης πλοίου αναψυχής **υπόκειται κατά την παροχή της εργασίας του στον έλεγχο του εκναυλωτή και είναι υποχρεωμένος να ακολουθεί τις οδηγίες του σχετικά με τον τρόπο, τον τόπο και τον χρόνο παροχής της εργασίας του**, καθώς και να δέχεται την εποπτεία του προς διαπίστωση του γεγονότος ότι συμμορφώνεται με τις οδηγίες αυτές, εκδηλώνεται στην πράξη από το ότι όπως και με το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς, η χάραξη και το πρόγραμμα της διαδρομής εντός του χρονικού ορίου της ναύλωσης, οι προορισμοί του σκάφους και γενικά ο σχεδιασμός του ταξιδιού **δεν γίνεται από τον κυβερνήτη, αλλά μόνο από τον εκναυλωτή και επίσης δεν προβλέπεται δυνατότητα του κυβερνήτη να αναθέτει σε άλλο πρόσωπο στην εκτέλεση της συγκεκριμένης εργασίας**. Για το λόγο αυτό ορίζεται ότι ο κυβερνήτης **προσλαμβάνεται** από τον πλοιοκτήτη (εκναυλωτή) και όχι ότι του ανατίθεται η διακυβέρνηση του σκάφους από τον εκναυλωτή (πλοιοκτήτη).

Ο κυβερνήτης, εκ του νόμου είναι προστηθείς του εκναυλωτή, όπως ειδικότερα επιτάσσει να προβλέπεται στο ναυλοσύμφωνο ο ν.4504/2017, άρθρο 94 παρ.9. **Η πρόσταση είναι έννοια ευρύτερη της εξάρτησης που όμως αποτελεί το κύριο εννοιολογικό χαρακτηριστικό γνώρισμα της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας**. Και τούτο συνυπάρχει κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του κυβερνήτη καθ'ότι αυτός έχει και την υποχρέωση της απλής συμμόρφωσης στις γενικές οδηγίες του εργοδότη-εκναυλωτή του πλοίου, επιπροσθέτως δε και να ακολουθεί τη βούληση και επιθυμία του «συμπροστήσαντα» ναυλωτή, καθ'ότι αυτός, στο πλαίσιο λειτουργίας της σύμβασης ναύλωσης, του υποδεικνύει το ακριβές σημείο του ελλιμενισμού, την ώρα αναχώρησης κι άφιξης τις ώρες ανάπαυσης ,ακόμα δε και το είδος και την ποσότητα της τροφής αυτού, στις περιπτώσεις που ο ελλιμενισμός του σκάφους θα γίνει σε όρμο. Υπό την έννοια αυτή, θεωρείται δε ο κυβερνήτης παράλληλα και βοηθός εκπλήρωσης του εργοδότη-εκναυλωτή καθ'ότι δεν παρέχει την εργασία του στον εργοδότη αλλά σε τρίτο, στο

ναυλωτή και ο οποίος εκ της συμβάσεως ναύλωσης είναι αντισυμβαλλόμενός του.

Γ. Επιχείρημα υπέρ του χαρακτηρισμού της σχέσης εκναυλωτή με τον κυβερνήτη, ως σχέσης εξαρτημένης εργασίας αποτελεί ότι οι πραγματικές συνθήκες απασχόλησης (όπως ωράρια, καθήκοντα, αγκυροβολία, κίνδυνοι, εκπροσώπηση, ευθύνες, ναυτική τέχνη, ναυτιλία, μετεωρολογία κλπ) **προσιδιάζουν πλήρως με τα καθήκοντα που ασκεί ο πλοίαρχος, όπως αυτά ορίζονται στον ΚΔΝΔ.**

Ο «κυβερνήτης» των πλοίων του ν.4256/2014 έχει όλες τις υποχρεώσεις που ορίζονται για τον πλοίαρχο κατά τον ΚΔΝΔ και επιπλέον αυτές που ορίζει το άρθρο 94 του ν.4504/17. **Η ενοχική σχέση που συνδέει τον πλοίαρχο με τον πλοιοκτήτη δυνάμει του ΚΙΝΔ, στηρίζεται στη σύμβαση εργασίας** κατά κύριο λόγο και συμπληρωματικά στη σύμβαση εντολής και την πληρεξουσιότητα. Η σχέση δε αυτή για τον νοούμενο κατά ΚΙΝΔ πλοίαρχο ρυθμίζεται από ειδικές διατάξεις του ΚΙΝΔ ως σύμβαση ναυτικής εργασίας, επικουρικά δε και συμπληρωματικά από τους κανόνες του ΑΚ για τη σύμβαση εργασίας, τη σύμβαση εντολής και την πληρεξουσιότητα, στο πλαίσιο που οι παραπάνω διατάξεις προσαρμόζονται στο πνεύμα της ναυτικής εργασίας.

Η ιδιόμορφη αυτή εργασιακή σχέση έχει διαμορφωθεί ένεκα των ιδιαίτερων συνθηκών της ναυτικής ζωής κι απαιτήσεων της παροχής εργασίας στη θάλασσα. Συνεπώς, ο ΚΙΝΔ εφαρμόζεται συμπληρωματικά και επικουρικά και στη ναυτική εργασία, όταν εμφανίζεται κενό στους ειδικούς κανόνες που τη ρυθμίζουν. Τούτο άλλωστε δηλώνεται και ρητά στην αιτιολογική έκθεση της συντακτικής επιτροπής του ΚΙΝΔ όπου σημειώνεται ότι : «Αυτονόητον, ότι οι εις τον ΑΚ γενικαί αρχαί περί συμβάσεως εργασίας αποτελούν το συμπλήρωμα των εις το παρόν κεφάλαιο ειδικών διατάξεων» (Καποδίστριας ερμ ΚΙΝΔ).

Εννοιολογικό αλλά και πρακτικό πρόβλημα δημιουργεί στη διαφορά του ναυτικού όπως αυτή αποδίδεται στο ν.4078/2012 άρθρο ΙΙ στ) με τον ορισμό στην ΥΑ 3522.2./08/2013 άρθρο 1 εδ.δ' το οποίο απαιτεί ναυτολόγηση ειδικά.

Οι κυβερνήτες των πλοίων αναψυχής του Ν.4256/2014, **ως εργαζόμενοι σε αυτά**, δεν ναυτολογούνται καθότι τα εν λόγω πλοία απαλλάσσονται της υποχρέωσης ναυτολόγησης. Τα πρόσωπα αυτά παρέχουν υπηρεσίες προσιδιάζουσες με τις υπηρεσίες και τα καθήκοντα του πλοιάρχου στερούμενα δε προστασίας και πρόβλεψης ειδικού προς αυτά νομικού πλαισίου.

Επιπροσθέτως δε, η διατήρηση της διάταξης του εδαφ.2^α του άρθρου 8 του ν.4245/2014 κάνει αναφορά για τους κυβερνήτες, ως μη απογεγραμμένους ναυτικούς, στο ν.3232/2004 (ΦΕΚ 80^Α/2004), παρ.6 άρθρο 16, επιφέρει μεγαλύτερη δυσχέρεια προσιδιάζοντας αυτούς με παροχή υπηρεσιών από επιτηδευματία.

Από πλευράς δε ΔΝΕΡ, όπως αυτή εξουσιοδοτείται κατά την παράγραφο 2 εδάφιο α' της ΥΑ 3522.2./2008 προς επίλυση όποιας αμφιβολίας σχετικά : α) με το εάν οποιαδήποτε κατηγορία προσώπων πρέπει να θεωρούνται ή όχι ναυτικοί και β) με το εάν η Διεθνής Σύμβαση STCN ισχύει ή όχι για τα πλοία του ν.4245/2014, δεν έχει πραγματοποιηθεί η αναφερόμενη στο νόμο διαβούλευση ώστε να παραχθεί ένα ασφαλές συμπέρασμα και το οποίο θα προσδίδει ασφάλεια δικαίου στα εμπλεκόμενα μέρη.

Δ. Καταλήγοντας, υποβάλλουμε το αίτημα να γίνει αποδεκτή η νομική φύση της σχέσης απασχόλησης του κυβερνήτη που προσλαμβάνεται σύμφωνα με τις διατάξεις άρθρο 94 του Ν.4504/2017 **ως σύμβασης εξαρτημένης εργασίας**, διεπόμενης από τις διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας και του

Αστικού Κώδικα και εφαρμοζομένων των διατάξεων του άρθρου 922 περί πρόστησης, και να προσδιορισθούν οι ειδικότεροι όροι αυτής της σύμβασης εργασίας, βάσει σχεδίου – υποδείγματος προς τα συμβαλλόμενα μέρη που θα αποτελεί μέρος του ναυλοσυμφώνου.

Σε σχετική διευκρινιστική εγκύκλιο του Υπουργείου Ναυτιλίας εξάλλου οι κυβερνήτες σκαφών αναψυχής **χαρακτηρίζονται εργαζόμενοι επί του πλοίου και όχι πάροχοι ανεξάρτητων υπηρεσιών ή εργολάβοι.**

Αθήνα, 10-4-2018

Για τον ΠΕΣΚΙΣΑ

Γιώργος Πρίντεζης